



El Temps
**CARRETERES
SECUNDÀRIES 11**

PIRINEUS BARCELONA



UN TAST D'ALTA MUNTANYA

El Berguedà és una geografia d'extremes, una comarca de síntesi que abraça sota una mateixa denominació la terra baixa i l'alta muntanya. Es presenta desigual, contradictòria; un món atomitzat d'elements antagonics que generen correspondències entre ells i conformen una solució complexa. Des dels escassos 300 metres sobre el nivell del mar —al límit meridional— fins als més de 2.400 metres d'altitud del cim del Puigllançada, el Berguedà condensa tots els estrats del paisatge. Perquè els Pirineus, a les comarques de Barcelona, són el Berguedà, un territori que recull la vida rural

i alhora la realitat muntanyenca, feréstega i abrupta. Amb la marca turística Pirineus Barcelona cloemis setmanes de viatge i, sobretot, completem un relat geogràfic i humà divers i plural.

Berga és inici i final d'aquesta última etapa. La vila és capital de la comarca, i alhora ostenta una centralitat geogràfica que la converteix en població frontissa, on es conjuguen el món rural i la muntanya més salvatge. Cap al sud, la terra es regeix per les lleis d'una existència on abunda el cereal i el bosc mediterrani. En direcció contrària i sense transició, la muntanya explota, fent demostració de la

seua potència mineral i dels rigors d'una climatologia d'altitud.

Berga té un signe d'identitat incontestable: la Patum. La celebració, que data del segle XIV i s'emmarca dins les festes del Corpus, va ser declarada l'any 2005 Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat per la UNESCO. Malgrat que aquest any la Patum ha estat anul·lada per raons sanitàries, viure la festa transporta l'individu a un estat de trànsit encomanat pel deliri de la massa humana, la pólvora, la música i el soroll que agiten la plaça de Sant Pere.

Berga s'identifica de lluny quan hom hi arriba des del sud. Intel·ligentment, la vila s'orienta a migdia, aprofitant la màxima insolació, i s'assenta sobre els contraforts de la serra de Queralt, abrupta i aspra. Ens endinsarem en aquestes muntanyes, abans d'emprendre definitivament el viatge, perquè a Queralt s'erigeix el santuari homònim, un far de la vida religiosa local i fita de no poques romeries.

Des de la carretera que connecta, a través del coll de la Mina i del túnel del mateix nom, Berga amb Sant Llorenç de Morunys i la comarca del Solsonès, un ramal amb pendent gens menyspreable posa rumb a Queralt i més amunt, a l'antiga estació dels Rasos de Peguera, que també visitarem.

■ **Km 7,5. Santuari de Queralt.** El santuari de Santa Maria de Queralt transmet al visitant, per mitjà d'unes dimensions sòlides, la seua transcendència espiritual. El complex el componen el santuari pròpiament dit l'hostatgeria —d'una arquitectura imponent— i, apartada, l'església de la Cova, construïda al lloc on fou trobada la imatge de la Verge. La peculiaritat de la serra de Queralt fa que el conjunt d'edificis s'alce sobre un esperó rocós, enlairat, que garanteix una dosi, més o menys intensa, de vertigen. Per aquesta raó, el santuari de Queralt ha estat batejat, amb ecos comercials i amb certes pretensions seductores, com el "balcó de Catalunya". Com a detall, és ací on oficià, durant tres dècades i mitja, mossèn Ballarín, autor prolífic de les lletres catalanes, fins que el 1988 fou traslladat a la parròquia de Gósol.



EXPERIÈNCIES

Conviure amb dinosaures a Fumanya

● www.dinosauresfumanya.com

El paisatge natural des del Tren del Ciment

● www.trendelciment.cat

Una immersió a la vida de les colònies tèxtils

● www.museucoloniavidal.org

Fent camí amb els Bons Homes

● www.camidelsbonshomes.com

Del santuari haurem d'anar als Rasos de Peguera. La carretera manté un pendent que es manifesta, sense cap mena de dubte, agònic. Tan sols, cal percebre el pas lent i l'expressió esforçada del munt de ciclistes en penitència. Al capdamunt, una vella i minúscula estació d'esquí en desús parla de quan la neu volia ser negoci de temporada. Els prats i boscos, i una pista de terra que connecta amb el poble abandonat de Peguera coronen aquest bocí de Prepirineu.

Desfem camí i tornem a Berga, que es troba 1.200 metres per sota dels nostres peus, decidits a descobrir les joies naturals de la comarca: el Parc Natural del Cadí-Moixeró i el Paratge Natural d'Interès Nacional del Massís del Pedraforca. Pel vessant occidental de la serra del Catllaràs, discorre una fina veta d'asfalt que, per sobre de les aigües del Llobregat, permet accedir a la Nou de Berguedà, un nucli de població amb menys de dues-centes ànimes i arrapat al pendent que se submergeix en el pantà de la Baells. Ens hi aturem un instant i da-



● FESTA
DE LA PATUM
(BERGA)

ILLUSTRACIÓ / DIPUTACIÓ DE BARCELONA



vallem fins al Llobregat. Caldrà travessar-lo, evitar la central tèrmica de Cercs, generadora d'energia elèctrica fins el 2011 a partir del carbó de les mines berguedanes, i emprendre la llarga pujada cap a Fumanya.

■ **Km 69. Fumanya.** Fem, però, un parèntesi. A Cercs, hi ha el Museu de les Mines, que posa al descobert la relació entre el carbó, la geologia, el territori i la realitat social i econòmica del lloc. I ara sí, arribats a Fumanya, ens atensem al coll del mateix nom. Allà, durant poc més d'una dècada —del 1975 al 1968— hi hagué una explotació minera a cel obert, que deixà visible un excepcional jaciment paleontològic, el qual, amb més de 3.500 empremtes de dinosaures, és el més important d'Europa. Hi trobareu el Centre d'Interpretació dels Dinosaures de Fumanya i un motiu de pes per a contractar una visita guiada.

Ataquem el coll de Pradell, amb pendents d'infern del 20%: el pas ens permet superar la serra d'Ensija i continuar per alguns dels indrets de l'anomenada Ruta Minera.

Desemboquem als peus del Pedraforca. El cim bicèfal es presenta majestuós i imponent, amb la seua estètica enforcadura. Als seus peus, romanen un parell de poblets encantadors: Saldes i Gósol. Des del primer, podreu prendre la pista asfaltada que ascendeix al refugi Estasen: el lloc s'ho val i la perspectiva de la muralla de roca blanquinosa del Pedraforca resulta imponent i un punt aterridor. I a Gósol —dins el Berguedà, però pertanyent a Lleida—, encara ressona l'eco de l'estada de Picasso l'estiu de 1906. El Centre Picasso hi manté viva la memòria de l'artista malagueny.

■ **Km 110. Guardiola de Berguedà.** Tornem arran de les aigües del Llobregat per la carretera que





PIRINEUS BARCELONA

davalla fins a les portes de Guardiola de Berguedà. En moments concrets de l'any, s'hi canalitza una llarga corrua de vehicles: són els boletaires i els turistes estivals els dos principals protagonistes. Des de Guardiola, podrem assolir Bagà en pocs minuts, enclotat, suggeridor, si la nostra missió és descobrir a peu el vessant sud de la serra del Cadí. I també podrem, amb paciència i contemplació, enfilar-nos en cotxe fins al coll de Pal, un pas natural, estratègic, a la Cerdanya: ens hi separen una vintena de quilòmetres d'asfalt. La carretera finalitza allà dalt, a 2.000 metres d'altitud, i reserva agradables excursions, com l'ascensió al Puigllançada (2.409 m).

No obstant, el nostre objectiu immediat és doble: el naixement del Llobregat, però abans la Poble de Lillet. Per tal d'assolir aquesta població, la manera més còmoda és dirigir-nos directament per la carretera principal que discorre paral·lela al Llobregat. Si us queda energia, opteu per la variant solitària, lenta i a través de la qual copsareu el veritable pols del Catllaràs. Pugeu a Sant Julià de Cerdanyola i d'ací, per la collada Sobirana, una estreta línia d'asfalt porta a la Poble de Lillet, tot passant a proximitat de l'encantador santuari de Falgars.

● EL PEDRAFORÇA,
DES DE GISCLARENY



● JACIMENT
PALEONTOLÒGIC
(FUMANYA)



■ **Km 126. La Pobla de Lillet.** A peu de carretera, una successió de bars i terrasses testimonien l'afluència de visitants a aquesta població. La vila destacà, des de l'edat mitjana fins a l'inici del segle XX, per la intensa activitat agrícola, ramadera i comercial: hi abundà la producció farinera, drapera, l'elaboració de llana, la presència del comerciant, el traginer i el paraire, el pas de l'obscur traficant i de l'intrigant contrabandista. Arran d'aigua, dels sis ponts sobre el Llobregat, el pont Vell —segle XIV— n'ha esdevingut l'emblema: posseeix un sol arc, amb volta de pedra treballada. La caixa presen-

ta dos pendents asimètrics, per tal d'adaptar-se a l'orografia. I els carrers de la vila, estrets i irregulars, recomanen passejar-los, i també el monestir romànic de Santa Maria de Lillet i la rotonda de Sant Miquel de Lillet, l'única església romànica de planta circular del Berguedà, i els jardins Artigas, signats per Antoni Gaudí.

Hem de continuar el viatge, tot remuntant el curs del riu. Aviat arribem a la fàbrica de ciment Asland, al paratge del Clot del Moro. El complex és un referent de la industrialització catalana. De dimensions hiperbòliques i d'estil modernista, la instal·la-

● PONT VELL
(LA POBLA DE LILLET)







ELS IMPRESCINDIBLES

Berga

- www.turismeberga.cat

La Patum

- www.lapatum.cat

Museu de les Mines de Cercs

- <https://mmcercs.cat>

La Pobla de Lillet

- <https://turismelillet.cat>

Parc Natural del Cadí-Moixeró

- <http://parcsnaturals.gencat.cat/ca/xarxa-de-parcs/cadi/inici/>

Paratge Natural d'Interès Nacional del Massís del Pedraforca

- <http://parcsnaturals.gencat.cat/ca/xarxa-de-parcs/pedraforca/inici/>

Turisme a la província de Barcelona

- www.barcelonaesmoltmes.cat



ció vessa pels pendents escarpats de la muntanya, i funcionà del 1904 al 1975. Fou la primera planta dedicada a la producció de ciment pòrtland a la Península i en la qual es tingué l'oportunitat de plasmar el modernisme a l'àmbit industrial. El seu constructor, el valencià Rafael Guastavino —exportador, per cert, de la volta catalana als Estats Units—, hi combinà ciment, volta catalana i estructura de ferro. La solució es resolgué en un conjunt arquitectònic esglaonat, des de la pedrera fins a la base, en

què un tren —inaugurat el 1914— havia de transportar el material a la Pobla de Lillet.

L'impulsor de tot plegat, Eusebi Güell, primer comte de Güell, fou una peça clau en la industrialització a Catalunya, no només al Clot del Moro sinó amb altres projectes, com la colònia Güell, per a la qual s'encomanà a la genialitat gaudiniana. La fàbrica pirinenca, convertida avui en Museu del Ciment i referent del turisme industrial, fa reviure a qui s'hi atansa el procés de fabricació del ciment i les condi-



ELISEU T. CLIMENT

cions de vida i laborals dels seus treballadors. El tren, per la seua banda, ha canviat de càrrega, lliurant-se com a atracció al turisme: garanteix un trajecte breu, lent, plaent, de poc més de 3,5 quilòmetres.

Som ja al terme municipal de Castellar de n'Hug, un poblet de 159 habitants al peu del coll de la Creueta, que fa frontera amb la Cerdanya. El poble viuria al marge, com tants altres nuclis al Pirineu, si no fora perquè posseeix el seductor naixement del Llobregat.

■ **Km 137. Fonts del Llobregat.** A les anomenades Fonts del Llobregat, s'apleguen setmanalment individus de totes les edats i condicions, disposats a quedar bocabadats enfront d'aquest espectacle natural, on l'aigua brolla amb ímpetu, excessiva en quantitat i segrestada entre roques i una frondosa vegetació. L'espai ha estat habilitat perquè el turista pugui passejar-s'hi amb seguretat.

Som al punt més allunyat de Berga. Podríem tornar-hi per la carretera principal, l'Eix del Llobre-

● FONTS DEL
LLOBREGAT
(CASTELLAR
DE N'HUG)



ELISEU T. CLIMENT



● COLÒNIA VIDAL
(PUIG-REIG)

gat, però no ho farem. Des de la Pobla de Lillet, ens disposem a travessar la serra del Catllaràs, una mitja muntanya feréstega, escarpada, solitària, per la carretera BV-4656, que connecta amb Borredà. Es tracta d'una via local, poc transitada, sense senyalització horitzontal. Al capdamunt, Sant Jaume de Frontanyà —el segon municipi més petit de Catalunya, després de Gisclareny, també al Berguedà— s'assenta sobre un respir orogràfic, un oasi oxigenat i entapissat de pastures; un interludi enmig del cataclisme muntanyós. La seua església romànica (segle XI) és l'únic testimoni vivent d'una antiga canònica consagrada a principis del segle X.

Al fons de la vall que separa la serra de Catllaràs de la de Picancell, toquem Borredà, i per una carretera secundària penetrem en la riera de Merlès, un corredor natural que ens permet retrobar les aigües del Llobregat, gairebé a l'extrem meridional del Berguedà. Desemboquem a Puig-reig; la concentració de colònies tèxtils en aquest tram de riu és excepcio-



SOSTENIBILITAT

La Diputació de Barcelona s'ha compromès amb la implementació a la província de Barcelona dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de l'Agenda 2030. En aquest sentit, treballa per estendre la cultura de la sostenibilitat turística a empreses, serveis turístics i destinacions a través del Compromís per a la Sostenibilitat Biosphere.

● www.barcelonaesmoltmes.cat/turisme-sostenible



ELISEUT CLIMENT

● COLÒNIA CAL ROSAL
(BERGA)

nal: sembla que es tracta de la màxima concentració a Europa. A pocs minuts, la colònia Vidal ha museïtzat part dels seus espais i ofereix visites guiades. Per als més actius, la Ruta de les Colònies Tèxtils —senyalitzada com a PR C-144, amb marques blanques i grogues— presenta un recorregut d'una trentena de quilòmetres, que permet descobrir —a peu o en bicicleta— les diferents colònies tèxtils entre Cal Rosal (Berga) i Balsareny: es tracta, sense cap mena de dubte, d'un viatge indefugible al passat industrial de Catalunya, a cavall dels segles XIX i XX.

A Puig-reig acomiadem definitivament el riu. El recorregut guanya altitud, amb la mira posada als contraforts de la serra de Queralt. Un paisatge agrícola i lleugerament ramader cobreix aquesta geografia. Circulem per una solució visual suau, persistent, eixamplada. Travessem Casserres; la perspectiva, oberta, contamina d'una calma natural qui la contempla.

■ **Km 225. L'Espunyola.** Al fons, apareix l'Espunyola. És, en resum, un conjunt de quatre cases, de masies disperses i veinatge distant. I és ací on l'orografia esclata: irromp amb força la muntanya, sorprèn el viatger, que es troba inesperadament enfrontat a

una muralla infranquejable, ofensiva. Una esletxa, però, permet accedir al seu estatge intermedi. Per un camí rural pavimentat, estret i amb pendents que superen de manera puntual el 20% —per motius obvis, al pas clau se l'ha batejat amb el nom del Malpàs—, assolim Capolat, que corona la cinglera homònima. L'espai, penjat sobre el buit, és bondadós: la pastura alterna amb el bosc, amb equilibri i proporcions calculades. L'asfalt, encara més estret, flueix per aquesta balconada ondulant, on la vida humana es manifesta de manera dispersa.

La carretereta desemboca en una via sensiblement més ampla i amb categoria de carretera: és la BV-4241, que a l'inici del periple ens havia permès accedir al ramal del santuari de Queralt. Eixim al coll de la Mina, a la boca oriental del túnel homònim que, cap a ponent, s'obre al Solsonès. Girem a la dreta, i en un descens llarg i regirat, tornem a port: Berga ens acull, després d'aquesta tímida exploració de la marca Pirineus Barcelona. Una immersió més profunda s'imposa a aquestes muntanyes plenes de secrets i llegendes, però això ja serà cosa vostra.

○ Eliseu T. Climent

AMB LA COL·LABORACIÓ DE



Generalitat de Catalunya

